

9.12.2021

EOAK/8366/2020

Suomen ortodoksinen kirkollishallitus
Karjalankatu 1
70110 KUOPIO

Viite: Lausuntonne 3.3.2021

ASIA: Ortodoksisen kirkon piispainkokouksen hallintomenettely

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinin pyynnöstä oheistan jäljennöksen apulaisoikeusasiamiehen ratkaisusta tiedoksenne.

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Piatta Skottman-Kivelä

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.

9.12.2021

EOAK/8366/2020

Paavo Perola

Kesärannantie 6
70420 KUOPIO

Viite: 21.12.2020 vireille tullut kantelu

ASIA: Ortodoksisen kirkon piispainkokouksen hallintomenettely

1 KANTELU

Paavo Perola (jälj. kantelija) arvosteli kirjeessään Konstantinopolissa [Istanbulissa] 5.10.2020 pidetyn Suomen ortodoksisen kirkon piispainkokouksen menettelyä erityisesti seuraavasti.

Kanteluun liitetyn piispainkokouksen pöytäkirjan (Dnro 94/03/20) mukaan kokouksessa oli päätetty 1) esittää kirkolliskokoukselle apulaispiispan vaalin toimittamista, 2) henkilön toimituskieltoon asettamisesta sekä 3) rovastin määräämisestä piispainkokouksen sihteeriksi

Kantelijan mukaan piispainkokouksen kokoonpano ja menettely toimituskieltoon asettamista koskevassa asiassa oli laitton; asiassa oli laininlyöty kuulla asianosaista, perustella päätös sekä antaa se asianosaiselle asianmukaisesti tiedoksi. Piispainkokouksen pöytäkirjasta ei myöskään ilmennyt, että kokous olisi päätetty pitää julkisena. Tästä huolimatta kokouksessa olivat olleet läsnä Suomen ortodoksisen kirkon piispojen lisäksi ekumeenisen patriarkaatin edustajana Australian arkkipiispa, tulkkina toiminut pappismunkki sekä kokouksen sihteerinä toiminut patriarkaatin pyhän synodin varasihteerä, joka ei ilmeisesti osannut suomea tai ruotsia.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta Suomen ortodoksisen kirkon kirkollishallitus ja piispainkokous antoivat lausuntonsa.

Saadussa selvityksessä todetaan muun ohella seuraavaa.

Kirkollishallitus katsoi lausunnossaan, että asia kuului piispainkokouksen toimivaltaan, eikä piispainkokouksen toiminnan laillisuuden arviointi kuulu kirkollishallitukselle. Piispainkokous oli kirkollishallituksen käsityksen mukaan pidetty säännösten mukaisesti ja kaikki piispat olivat olleet läsnä kokouksessa ja päätöksenteossa.

Toimituskieltoon asettamisen osalta kirkollishallitus katsoi, että arvosteltaessa päätöksenteon muotoa ja asianosaisen kuulemista ennen päätöksentekoa, on asiaa tarkasteltava erikseen kanonisten säännösten kannalta ja työoikeudellisesta näkökulmasta. Kirkon palveluksessa olevien työntekijöiden osalta on asiassa huomioitava työsopimustyyppien säännökset ja hallintolain asettamat vaatimukset kuulemiselle ennen päätöksentekoa asiassa, joka koskee toimenhaltijan työoikeudellista asemaa. Toimituskieltoon asettaminen estää papiston jäsenen osalta mahdollisuuden työtehtävien hoitamiseen ja voi johtaa työnantajan taholta työoikeudellisiin toimiin, kuten lomauttamiseen tai työsuhteen päättämiseen. Toimenhaltijoiden osalta henkilöä on hallintolain mukaisesti kuultava ennen päätöksen tekoa ja varattava toimenhaltijalle mahdollisuus selvityksen antamiseen asiassa. Tilanteessa, jossa henkilö ei ole kirkon palveluksessa ja jolloin kyse on vain asian arvostelemisesta kanonisten sääntöjen perusteella, ei sääntöjen soveltaminen ole tarpeellista.

Piispainkokouksen lausunnon mukaan piispainkokous oli Ekumeeninen patriarkka Bartolomeuksen vaatimuksesta päättänyt kutsua Suomessa vuonna 2019 vierailleen eksarkaatin toisen jäsenen, Australian arkkipiispan osallistumaan kokoukseen puheoikeudella sekä kutsua kokouksen sihteeriksi Konstantinopolin Pyhän synodin varasihteerin. Piispainkokous ymmärsi voivansa näin toimia oman työjärjestyksensä puitteissa.

Edelleen piispainkokouksen lausunnon mukaan pöytäkirja oli siltä osin puutteellinen, ettei siinä mainita Australian arkkipiispan osallistuneen kokoukseen puheoikeudella. Hänen läsnäolonsa kokouksessa oli luontevaa, sillä hän oli ollut edellä mainitun eksarkaatin jäsen ja perehtynyt niihin kysymyksiin, jotka piispainkokouksen oli määrä ratkaista kokoontuessaan patriarkaatin pyynnöstä Konstantinopolissa. Piispainkokouksen lausunnossa todetaan, että toimituskieltoon asetun henkilön kuulemisen osalta asiassa oli tapahtunut muodollinen virhe. Lausunnossa todetaan myös, että toimituskiellon perusteita ei kirjattu pöytäkirjan, mutta ne olivat eksarkaatin ja patriarkka Bartolomeuksen tiedossa.

Lisäkirjeessään kantelija muun ohella edelleen korosti, että toimituskieltoon asetun henkilön kuulematta jättäminen ja päätöksen perustelemattomuus oli vakavasti loukannut henkilön oikeusturvaa ja että kaikki kokouksessa tehdyt päätökset olivat väärässä kokoonpanossa tehtyinä lainvastaisia.

3 RATKAISU

3.1 Keskeisiä oikeusohjeita

Laki ortodoksisesta kirkosta

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain (OrtL) 1 §:n mukaan Suomen ortodoksinen kirkko perustuu Raamatun, perimätiedon, ortodoksisen kirkon dogmien, kanonien ja muiden kirkollisten sääntöjen varaan. Suomen ortodoksinen kirkko muodostaa Suomen valtakunnan alueella paikalliskirkkona toimivan arkkipiispakunnan. Kirkko on kanonisessa yhteydessä Konstantinopolin apostoliseen ja patriarkaaliseen ekumeeniseen istuimeen sillä tavalla kuin ekumeenisen patriarkan 6 päivänä heinäkuuta 1923 tekemässä päätöksessä on ilmaistu.

OrtL 5 §:n mukaan kirkon toiminnasta ja hallinnosta säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä, jonka antaa kirkolliskokous.

OrtL 25 §:n mukaan piispainkokouksen jäseniä ovat hiippakuntien piispat. Piispainkokouksen tehtävistä säädetään lain 26 §:ssä, jonka ensimmäisen momentin mukaan piispainkokous käsittelee kirkon hengellisiä asioita lain 1 §:n säätämässä rajoissa. Saman pykälän 2 momentin mukaan piispainkokouksen tehtävänä on muun ohella päättää hiippakunnan piispan esityksestä toimituskieltoon määräämisestä yli kuudeksi kuukaudeksi sekä pappeuden menettämisestä ja palauttamisesta (6 kohta).

Lain esitöissä (hallituksen esitys, [HE 59/2006 vp](#), s.24) on todettu, että pykälän 1 momentti sisältää yleisen säännöksen piispainkokouksen toimivallasta kirkon hengellisissä asioissa. Piispainkokouksen toimivaltaa määrittää osaltaan myös kirkon kanoninen yhteys ekumeeniseen patriarkaattiin.

OrtL 27 §:n 1 momentin mukaan piispainkokous on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja ja kaksi muuta jäsentä. Jos piispainkokouksen päätösvaltaisuuden saavuttamiseksi on tarpeen, puheenjohtaja kutsuu lisäjäseneksi apulaispiispan ja tarvittaessa eläkkeellä olevan piispan (2 momentti). Jos päätösvaltaisuutta ei saavuteta 2 momentin mukaisella menettelyllä, puheenjohtaja pyytää ekumeenista patriarkkaa määräämään toisen ortodoksisen kirkon piispan tai piispoja lisäjäseniksi (3 momentti).

Samoin lain 28 §:n mukaan piispainkokouksen työskentelystä säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä ja määrätään tarkemmin piispainkokouksen itselleen vahvistamassa työjärjestyksessä.

OrtL 93 §:n mukaan kirkon, seurakunnan ja luostarin viranomaisen menettelyyn hallintoasioissa sovelletaan mainitun lain lisäksi, mitä hallintolaissa säädetään.

OrtL 94 §:n mukaan kirkon, seurakunnan ja luostarin hallinnossa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

OrtL 96 §:n 2 momentin mukaan muiden [kuin kirkolliskokouksen ja seurakunnanvaltuuston istunnot] toimielinten kokoukset ovat julkisia vain, jos toimielin niin päättää, eikä käsiteltävänä ole asia tai asiakirja, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi. Lain esitöissä (HE 59/2006 vp, s.49) on todettu, että julkiseen kokoukseen voi olla tarve esimerkiksi silloin, kun käsitellään asioita, joilla on laajempia vaikutuksia kirkon tai seurakunnan hallintoon tai toimintaan.

OrtL 97 §:n 1 momentin mukaan kirkollishallinnossa noudatetaan soveltuvien osin, mitä kielilaissa säädetään. Mitä kielilaissa säädetään valtion viranomaisista, koskee soveltuvien osin kirkon viranomaisia, ja mitä kunnallisista viranomaisista, koskee vastaavasti soveltuvien osin seurakunnan viranomaisia. Lain esitöiden (HE 59/2006 vp, s.49) mukaan kirkollishallinnolla tarkoitetaan sekä kirkon että seurakunnan kaikkea hallintotoimintaa.

OrtL 109 §:ssä säädetään papin, diakonin ja kanttorin yleisistä velvollisuuksista. Saman lain 111 §:ssä säädetään toimituskiellosta ja pappouden menettämisestä. Säännöksen 1 momentin mukaan jos pappi tai diakoni toimii vastoin 109 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia, piispa voi määrätä hänet enintään kuuden kuukauden mittaiseen toimituskieltoon. Kuutta kuukautta pitemmästä toimituskiellosta päättää piispainkokous. Säännöksen 3 momentin mukaan pappi tai diakoni voidaan määrätä toimituskieltoon 1 momentin nojalla, jos kysymys on vakavasta tai toistuvasta 1 momentin vastaisesta menettelystä.

Ortodoksinen kirkkojärjestys

Ortodoksinen kirkon kirkkojärjestyksen 46 §:n mukaan piispainkokous kokoontuu tarvittaessa, kuitenkin vähintään kaksi kertaa vuodessa. Piispainkokouksen kutsuu koolle arkkipiispa. Kokouskutsussa on ilmoitettava kokouksen aika ja paikka.

Kirkkojärjestyksen 47 §:ssä säädetään puheoikeudesta, että apulaispiispalla ja eläkkeellä olevalla piispalla on puheoikeus piispainkokouksessa. Palvelukeskuksen lakimiehellä on toimivaltaansa kuuluvissa asioissa puheoikeus piispainkokouksessa. Piispainkokouksen puheenjohtajana toimii arkkipiispa (48 §).

Piispainkokouksen työjärjestys

Ortodoksinen piispainkokouksen itselleen 24.11.2009 vahvistaman työjärjestyksen¹ 2 §:n mukaan piispainkokous kokoontuu puheenjohtajan kutsusta vähintään neljä kertaa vuodessa. Piispainkokous kutsuu itselleen sihteerin. Käsittelyn aikana kokouksissa ovat läsnä Suomen ortodoksinen kirkon piispat. Puheenjohtaja voi kutsua kokoukseen lausuntoja varten lainoppineen kirkkoneuvoksen tai muun

¹ <https://www.ort.fi/suomen-ortodoksista-kirkkoa-ja-sen-hallintoa-koskevat-asiakirjat/piispainkokouksen-tyojarjestys>, käynnipäivä 24.11.2021

henkilön hänen omaan alaansa kuuluvissa asioissa. Piispainkokoukset eivät ole julkisia, ellei piispainkokous toisin päättä.

3.2 Oikeusasiamiehen tehtävät ja toimivalta

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Oikeusasiamies ei toimi lakiin perustuvan muutoksenhakujärjestelmän vaihtoehtona tai sitä täydentävänä muutoksenhakukeinona

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus kannella oikeusasiamiehelle. Lain 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Asiassa hankitaan oikeusasiamiehen tarpeelliseksi katsoma selvitys. Säännös ilmaisee lain tarkoituksen siitä, että kantelututkinnassa on tapauskohtaista harkintavaltaa senkin jälkeen, vaikka kantelu ylittäisi tutkinnan yleiset edellytykset.

Oikeusasiamiehen toimivalta uskonnollisten yhdyskuntien valvonnassa on vakiintuneesti rajattu niin, että uskonnonharjoitus ja opilliset kysymykset jäävät sen ulkopuolelle.

Katson, että oikeusasiamiehen toimivallan ja kantelussa tarkoitetun menettelyn tutkinnan kannalta ei ole merkitystä sillä, että arvioitavana olevaa kokousta ei pidetty Suomessa.

3.3 Arviointi

Yleistä

Suomen ortodoksinen kirkko on samanaikaisesti sekä suomalainen julkisoikeudellinen yhteisö että osa maailmanlaajuista ortodoksista kirkkoa, mikä tekee kirkkokunnan aseman suomalaisessa lainsäädännössä erityislaatuiseksi. Ortodoksinen kirkko perustuu Raamatun, perimätiedon, ortodoksisen kirkon dogmien, kanonien ja muiden kirkollisten sääntöjen varaan. Kanoneilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kirkollisen lain järjestykseen, etiikkaan ja tapoihin liittyviä sääntöjä, jotka ovat muotoutuneet lähinnä yleisten ja paikallisten kirkolliskokousten päätöksillä (HE 59/2006 vp. s. 6 ja 16 sekä esityksestä annettu eduskunnan hallintovaliokunnan mietintö HaVm 20/2006 vp. s.2).

Ortodoksisen kirkon viranomaisen julkisen vallan käytön tulee perustuslaissa säädetyin tavoin perustua lakiin, ja kirkon julkisessa hallintotoiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Piispainkokouksen tehtävänä on toimia kirkon hengellisten asioiden käsittelijänä ja kanonisen oikeuden tulkitsijana, samalla kun sen tulee päätöksenteossaan nou-

dattaa hallinnon yleislakeja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 9 luvussa säädetysti.

Eduskunnan hallintovaliokunta on mietinnössään hallituksen esityksestä [tuolloisen] ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain muuttamisesta pohtinut kanonisen oikeuden ja suomalaisen oikeusjärjestyksen suhdetta (HaVm 22/1997, HE 34/1997, s. 2) ja katsonut, että erityisesti opillisissa kysymyksissä valtion tulisi mahdollisimman vähän puuttua kirkkokunnan asioihin. Hallintovaliokunta totesi muun ohella, ettei ortodoksista kirkkokuntaa koskevan lainsäädännön, siltäkään osin kun se nojautuu kanoneihin, tulisi olla ristiriidassa perustuslain tai Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten kanssa. Myös valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä ratkaistaessa tulisi voida mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon ortodoksisen kirkkokunnan erityislaatuinen asema suomalaisessa lainsäädännössä

Edellä kerrotun valossa voidaan havaita, että kysymys kanonisen oikeuden suhteesta suomalaiseen oikeusjärjestykseen voi olla tietyissä tilanteissa jossain määrin jännitteinen ja tulkinnanvarainen, eikä näitä tulkintakysymyksiä ole mahdollista tyhjentävästi ratkaista pelkästään laillisuusvalvojan tulkinnoilla.

Piispainkokouksen päätös toimituskieltoon asettamisesta

Edellä oikeusasiamiehen tehtävistä ja toimivallasta kerrotun valossa en katso tässä asiassa aiheelliseksi ryhtyä enemmälti arvioimaan piispankokouksen menettelyä toimituskieltoon määräämisessä kantelussa esiin tuodussa yksittäistapauksessa. Tässä johtopäätöksessä olen ennen kaikkea huomionut sen, ettei toimituskieltoon määrätty henkilö ole itse saattanut asiaa oikeusasiamiehen laillisuusvalvonassa tutkittavaksi, eikä tiedossani myöskään ole, että hän olisi valtuuttanut kantelijan toimimaan puolestaan asiassa.

Totean kuitenkin yleisesti seuraavan.

Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslaissa tarkoitettu hyvä hallinto pitää sisällään sekä viranomaisen toimintaa koskevat yleiset laatuvaatimukset että menettelylliset oikeusturvatakeet. Hallintolaki toteuttaa kokonaisuudessaan perustuslaillista toimeksiantoa säättää tarkemmin hyvästä hallinnosta. Hallintolaissa säädetään hyvän hallinnon perusteiden lisäksi myös hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Hallintolain 34 §:n 1 momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Saman lain 36 §:ssä säädetään menettelystä kuulemisesta ilmoitettaessa. Hallintolain 45 §:ssä säädetään päätöksen perustelemisesta.

Oikeus tulla omassa asiassa kuulluksi on yksi perustuslain 21 §:ssä turvatuista hallinnon keskeistä oikeusturvaperiaatteista; kuulemisperiaatteesta poikkeamisen tulee perustua lakiin ja silloinkin se on kyettävä hyväksyttävästi perustelemaan. Myös oikeus saada perusteltu päätös kuuluu perustuslaissa nimenomaisesti mainittuihin hyvän hallinnon takeisiin.

Oikeuskirjallisuudessa ² on todettu, perusteluilla turvataan hyvän ja avoimen hallinnon toteutumista. Perustelujen toinen keskeinen tehtävä liittyy asianosaisen oikeusturvan toteutumiseen. Perustelujen sisältämä informaatio mahdollistaa päätöksen lainmukaisuuden ja mahdollisen muutoksenhaun tarpeen arvioinnin. Esimerkiksi se, että päätöstä koskee muutoksenhakukielto, ei kuitenkaan poista perusteluvollisuutta. Perustelujen avulla voidaan myös varmistaa, että viranomaisen on käyttänyt harkintavaltaansa lain ja hallinnon oikeusperiaatteiden mukaisesti.

Kirkollishallituksen selvityksessä on tuotu esiin näkemys, että tilanteessa, jossa toimituskieltoon asetettaessa ei ole kyse kirkon palveluksessa olevasta työntekijästä, ei hallintolain mukaista velvollisuutta kuulemiseen ole, koska kyse vain asian arvostelemisesta kanonisten sääntöjen perusteella. En voi yhtyä tähän näkemykseen. Perustelun kannanottoni seuraavasti.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan [PeVL 28/2006 vp](#)) hallituksen esitykseksi, että kirkolliskokous ja piispainkokous eivät lakiehdotuksen 20 ja 26 §:n mukaan päättä asioista, jotka varsinaisesti koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. Piispainkokouksen päätöksellä määrätä pappi tai diakoni toimituskieltoon yli kuudeksi kuukaudeksi näiden toimittua 109 §:ssä mainittujen velvollisuuksiensa vastaisesti sekä pappeuden menettämällä samoin kuin piispan päätöksellä määrätä pappi tai diakoni enintään kuuden kuukauden toimituskieltoon on kuitenkin yksilöön kohdistuvia ulottuvuuksia.

Peruslakivaliokunta totesi myös, että kysymys oli kirkon kanoneihin kytkeytyvästä piispan kirkon työntekijöihin kohdistuvasta kirkkojärjestyksen mukaisesta valvonnasta. Piispainkokouksen ja piispan päätökset perustuvat kirkon tunnustukseen ja oppeihin kuuluu siten kirkon sisäisen autonomian piiriin. Peruslakivaliokunta katsoi, että sääntely ei ollut perustuslain 21 §:n kannalta ongelmallinen, koska työsuhteen irtisanomis- tai purkuperuste sekä mahdollinen vahingonkorvauskanne voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Ottaen kuitenkin huomioon toimituskieltoon määräämisen ja pappeuden menettämisen merkityksen asianomaiselle valiokunta piti asianmukaisena täydentää ehdotettua 111 §:ää siten, että mainitut seuraamukset ovat seurauksena vasta vakavasta tai toistuvasta rikkomisesta eivätkä varoitukset tai huomautukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Korkein hallinto-oikeuden ratkaisussa 14.12.2009, KHO 2009:3559 oli kyse Suomen ortodoksisen piispainkokouksen toimituskieltoon asettamisesta koskevasta päätösestä tehdystä kantelusta ja purkuhakemuksesta. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi kantelun ja purkuhakemuksen todeten muun ohella, että hakijaa oli kuultu ennen asian käsitteilyä hallintolain 34 §:ssä säädetyllä tavalla eikä asian käsittelyssä ollut tapahtunut tältä osin menettelyvirhettä.

² Mäenpää.Olli, Hallinto-oikeus (Alma Talent Verkkokirjahylly>Päivityvät hakuteokset>Hallinto-oikeus> 24.11.2021

Olen omassa aiemmassa ratkaisussani EOAK/6254/2016 ottanut kantaa ortodoksisen kirkon menettelyyn toimituskieltoon asettamisessa todeten, että kuultavalle annettua vain 12 tunnin valmistautumisaikaa ei ollut pidettävä asianmukaisena toimintatapana. Katsoin, että kuultavalle olisi tullut varata tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa asian ratkaisemiseen ja tutustua asiaan liittyviin asiakirjoihin.

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain 93 §:n mukaan kirkon viranomaisen menettelyyn hallintoasioissa tulee soveltaa yleislakina hallintolakia. Hallintoasian käsitettä ei ole laissa määritelty. Eduskunnan hallintovaliokunnan mukaan käsitteen määrittelyn tarvetta vähentää se seikka, että hallintolakia sovelletaan myös hallintotoimintaan. Keskeistä asiakkaan oikeuksien ja oikeussuojan toteuttamiseksi ei ole tunnistaa hallintoasiaa, vaan kyetä varmistumaan siitä, täyttääkö asiaa tai hallintotoimia suorittava viranomainen tai muu taho velvoitteensa asianmukaisesti. Keskeistä on myös selkeisiin säännöksiin perustuva tieto siitä, mitä oikeuksia ja velvollisuuksia hallinnon asiakkaalla on hallinnossa asioidessaan taikka käsiteltäessä hänen itsensä, jonkun muun tai viranomaisen vireillepanemaa asiaa HaVM 29/2002 vp, HE 72/2002, s.5).

Suomen ortodoksinen kirkko on julkisyhteisö, jonka hallinnossa tulee noudattaa perustuslain takaamia oikeuksia. Katson - ottaen huomioon kuulemisperiaatteen ja perusteluvollisuuden merkitys hyvän hallinnon keskeisinä oikeusturvatakeina sekä toimituskieltoon asettamisen merkitys asianosaiselle - että kuulemisperiaate ja oikeus saada perusteltu päätös koskevat piispainkokouksen päätöksentekoa silloinkin, kun asiaa arvostellaan ja asiallisesti ratkaistaan vain kanonisten sääntöjen perusteella. Myös ortodoksisen kirkon piispainkokous on omassa lausunnossaan pitänyt kuulematta jättämistä tässä yhteydessä muodollisena virheenä.

Piispainkokouksen kokousmenettely

Kuten edellä ilmenee, ortodoksisen piispainkokouksen työskentelystä annettujen säädösten ja määräysten mukaan piispainkokous on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja ja kaksi muuta jäsentä. Piispainkokoukseen voi kuulua päätösvaltaisuuden saavuttamiseksi apulaispiispa, eläkkeellä olevan piispa tai tarvittaessa myös ekumeenisen patriarkan määräämä toisen ortodoksisen kirkon piispa päätösvaltaisuuden saavuttamiseksi. Lisäksi apulaispiispalla, eläkkeellä olevalla piispalla ja palvelukeskuksen lakimiehellä on toimivaltaansa kuuluvissa asioissa puheoikeus piispainkokouksessa. Piispainkokouksen puheenjohtaja voi myös kutsua kokoukseen lausuntoja varten oppineen kirkkoneuvoksen tai muun henkilön hänen omaan alaansa kuuluvissa asioissa. Kokous on julkinen vain, jos piispainkokous niin päättää. Selvää kuitenkin on, ettei kokousta voida pitää julkisena, jos käsitellään salassa pidettäviä asioita.

Kanteluun liitetty piispainkokouksen pöytäkirja on järjestäytymis- ja käsittelytietojen osalta varsin puutteellinen. Mielestäni selvityksen jäl-

keenkin jossain määrin epäselväksi jää, missä ominaisuudessa Australian piispa kokoukseen osallistui. Saadussa selvityksessä on todettu hänen osallistuneen kokoukseen puheoikeudella, mutta samalla selvityksessä on todettu hänet kutsutun työjärjestyksen 2 §:n puitteissa eli lausuntoa varten. En katso olevan aihetta selvittää asiaa enempää. Kiinnitän kuitenkin piispainkokouksen huomiota toimielimen pöytäkirjan luotettavuudelle asetettuihin sisällöllisiin vaatimuksiin.

Toimielimen pöytäkirjan perustehtävä on tiedon säilytys, tiedon siirto sekä oikeussuojan tarpeet. Pöytäkirjalla on niin sanottu julkinen luotettavuus eli asian katsotaan lähtökohtaisesti olevan niin kuin se on pöytäkirjaan merkitty. Kokoukseen osallistujat ja se, missä ominaisuudessa henkilöt ovat kokoukseen osallistuneet, on syytä merkitä pöytäkirjaan siten, että merkintöjen perusteella voidaan myös jälkikäteen selvittää asioiden käsittelyyn ja päätöksentekoon osallistuneet henkilöt ja heidän läsnäolo-oikeutensa. Sivulliset eivät voi osallistua toimielimen suljettuun kokoukseen. Toimielimen kuullessa ulkopuolisia asiantuntijoita, on asiantuntijan läsnäolo kokouksessa yleensä rajoitettava kuulemiseen.

Korkein hallinto-oikeus katsoi kunnallista päätöksentekoa koskevassa vuosikirjapäätöksessään KHO:1986-A-II-35, ettei kunnanhallituksen päätös ollut syntynyt virheellisessä järjestyksessä sen vuoksi, että kunnanhallituksen kokouksessa oli ollut päätöksenteon aikana läsnä asiantuntijoita, joita kunnanhallitus oli katsonut tarvittavan päätettäessä käsiteltävänä olleesta asiasta ja joiden läsnäolo kokouksessa oli liittynyt tämän asian selvittämiseen. Asiantuntijoilla oli siten ollut oikeus olla asian käsittelyn ajan läsnä kunnanhallituksen kokouksessa, eikä asiassa ollut esitetty perusteita, joiden nojalla he eivät olisi saaneet olla läsnä päätöksenteon aikana.

Kantelussa tuotiin esille myös se, että piispainkokouksessa keskustelua on käyty muulla kuin suomen kielellä tulkin välityksellä. En katso asiassa tältä osin menetellyn lainvastaisesti. Kielilaisissa säädetään viranomaisen käsittelykielestä hallintoasioissa (12 §) ja tuomion, päätöksen ja muun asiakirjan kielestä (19 §). Kielilain 26 §:n mukaan valtion viranomainen käyttää työkielenään virka-alueen väestön enemmistön kieltä, jollei toisen kielen tai molempien kielten taikka erityisesti syystä vieraan kielen käyttäminen ole tarkoituksenmukaisempaa. Kielilain esitöiden (HE 92/2002 vp, s.78 ja 94) mukaan viranomaisen työkieli asian käsittelyn kuluessa silloin, kun asianosainen ei ole henkilökohtaisesti tai avustajansa edustamana läsnä, määräytyy 26 §:n mukaan eikä välttämättä asian käsittelykielen mukaan. Kielilaki mahdollistaa näin ollen myös vieraiden kielten käytön työkielenä. Minulla ei ole mahdollisuutta arvioida, missä määrin kokouksessa käytetty kieli on voinut vaikuttaa edellä todettuihin puutteisiin pöytäkirjassa.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset Suomen ortodoksisen kirkon piispainkokouksen tietoon sen vastaisessa toiminnassa huomioon otettavaksi.

Tässä tarkoituksessa lähetän piispankokoukselle jäljennöksen tästä päätöksestäni. Päätöksestä lähetetään jäljennös tiedoksi myös Suomen ortodoksiselle kirkollishallitukselle.

Apulaisoikeusasiamies

Maija Sakslin

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Piatta Skottman-Kivelä

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.

